

ความต้องการการส่งเสริมการผลิตถั่วเหลืองในฤดูแล้งของเกษตรกร ในอำเภอชุมแพ จังหวัดขอนแก่น

Needs for Extension on Soybean Production in Dry Season of Farmers in Chum Phae District, Khon Kaen Province

วิมลรัตน์ ดำขำ¹, ชัยชาญ วงศ์สามัญ¹ และ ประภัสสร เกียรติสุนนท์^{1*}

Wimolrat Dumkhum¹, Chaicharn Wongsamun^{1*} and Prapatsorn Kiatsuranont^{1*}

บทคัดย่อ: การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความต้องการการส่งเสริมการผลิตถั่วเหลืองในฤดูแล้งของเกษตรกรในอำเภอชุมแพ จังหวัดขอนแก่น เก็บรวบรวมข้อมูลในเดือน พฤศจิกายน 2560 ถึงเดือน มกราคม 2561 โดยใช้แบบสัมภาษณ์ เกษตรกรจำนวน 131 ราย ซึ่งได้จากการสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์เพื่อหาค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าต่ำสุด ค่าสูงสุด ทดสอบสมมติฐานโดยใช้วิธี t-test F-test และ เปรียบเทียบรายคู่ด้วยวิธี Scheffe' test ได้ศึกษาความต้องการการส่งเสริมการผลิตถั่วเหลืองทั้งหมด 3 ด้าน จำนวนรวม 84 ประเด็น ผลการศึกษา พบว่า เกษตรกรมีความต้องการในระดับมากในแต่ละด้านดังนี้ 1) ด้านความรู้เกี่ยวกับการผลิตถั่วเหลืองในประเด็น การเลือกสารเคมีป้องกันกำจัดแมลงศัตรูพืช ($\bar{x} = 2.78$) ราคารับซื้อผลผลิตถั่วเหลือง ($\bar{x} = 2.76$) การเลือกพันธุ์ที่เหมาะสมกับพื้นที่ ($\bar{x} = 2.75$) 2) ด้านวิธีการส่งเสริมการผลิตถั่วเหลืองของเจ้าหน้าที่ ในประเด็น การจัดรายการเผยแพร่ทางสื่อต่าง ๆ ทางวิทยุโทรทัศน์ ($\bar{x} = 2.63$) การประชุมกลุ่ม ($\bar{x} = 2.60$) การเยี่ยมเกษตรกรที่บ้าน/ไร่นา ($\bar{x} = 2.55$) และ 3) ด้านการสนับสนุนการผลิต ในประเด็น การจัดหาตลาดรับซื้อผลผลิต ($\bar{x} = 2.92$) การประกันราคาผลผลิต ($\bar{x} = 2.91$) การสร้างมูลค่าแลกเปลี่ยนเมล็ดพันธุ์ ($\bar{x} = 2.85$) การจัดตั้งกลุ่มผู้ปลูกถั่วเหลือง ($\bar{x} = 2.82$) ผลการเปรียบเทียบระดับความต้องการการส่งเสริมการผลิตถั่วเหลืองในฤดูแล้งของเกษตรกรที่มีเพศ อายุ ประสบการณ์การปลูกถั่วเหลือง ขนาดพื้นที่ปลูกถั่วเหลือง และ ผลผลิตถั่วเหลืองต่อไร่ แตกต่างกัน พบว่ามีระดับความต้องการการส่งเสริมการผลิตถั่วเหลืองในฤดูแล้งที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($P < 0.05$) ในประเด็น การใช้เชื้อไรโซเบียมคลุกเมล็ดก่อนปลูก การจัดนิทรรศการ เงินกู้ การสร้างแหล่งน้ำ การตากถั่วเหลืองหลังการเก็บเกี่ยว การจัดตั้งกลุ่มผู้ปลูกถั่วเหลือง การเลือกสารเคมีป้องกันกำจัดแมลงศัตรูพืช การจัดกิจกรรมการประกวด การเยี่ยมเกษตรกรที่บ้าน/ไร่นา ปุ๋ยคอก ปุ๋ยหมัก ปุ๋ยพืชสด สารเคมีป้องกันกำจัดแมลงศัตรูพืช สารเคมีป้องกันกำจัดวัชพืช การจัดหาเครื่องพ่นสารเคมี การจัดหาเครื่องปลูกถั่วเหลือง วิธีใช้เครื่องสีนวดถั่วเหลือง การเก็บรักษาถั่วเหลืองเพื่อรอการสีนวด การใช้สื่อพื้นบ้าน การรณรงค์ การติดต่อทางโทรศัพท์ การจัดตั้งกลุ่มผู้ปลูกถั่วเหลือง ปุ๋ยเคมี และ การจัดตั้งกลุ่มผู้ใช้น้ำ

คำสำคัญ: ถั่วเหลือง, ฤดูแล้ง, ความต้องการการส่งเสริม, จังหวัดขอนแก่น

Received September 20, 2018

Accepted February 4, 2019

¹ สาขาวิชาส่งเสริมการเกษตรและเกษตรเชิงระบบ คณะเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

Department of Agricultural Extension, Faculty of Agriculture, Khon Kaen University

* Corresponding author: pratae@kku.ac.th

ABSTRACT: The objectives of this research was to study the extension needs on soybean production in dry season of farmers in Chum Phae District, Khon Kaen Province. Research data were collected during on November 2017- January 2018 by using interview 131 farmers selected by multi-stage sampling technique. The data were analyzed for frequency, percentage, mean, minimum, maximum, hypothesis test using t-test, F-test and pairwise comparison using Scheffe' test. Extension needs on soybean production all 3 aspects for a total of 84 items. The results showed that the farmers expressed a high level of needs in each aspect as the following: 1) knowledge on soybean production aspect for the items: selection of pesticides ($\bar{x} = 2.78$), price of soybean ($\bar{x} = 2.76$), selection of suitable cultivars ($\bar{x} = 2.75$); 2) extension methods aspect for the items: transferring knowledge and information via radio and television ($\bar{x} = 2.63$), group meeting ($\bar{x} = 2.60$), visiting farmers at home / farm ($\bar{x} = 2.55$); and 3) production support aspect for the items: marketing management ($\bar{x} = 2.92$), price guarantee ($\bar{x} = 2.91$), seeds trading partnerships ($\bar{x} = 2.85$) and establishment of soybean growers group ($\bar{x} = 2.82$). For the comparisons of the levels of extension needs on soybean production in dry season of farmers classified by sex, age, growing experience, soybean growing area and yield per rai were found statistically significant differences ($P < 0.05$) in the items; the use of rhizobia before planting, exhibitions, the loan, creating a water source, reducing the humidity of soybean after harvest, establishment of soybean growers group, selection of insecticides, visiting farmers at home / farm, manure, compost, green manure, insecticides, herbicides, supply of sprayers, soybean planting machines, storage of soybeans waiting to be cracked, how to use the machine crack, telephone contact, the Campaign, the use of folk media, chemical fertilizers, establishment of Water Users Group, and establishment of Soybean Growers Group.

Keywords: soybean, dry season, extension needs, Khon Kaen Province

บทนำ

ถั่วเหลืองเป็นพืชเศรษฐกิจที่สำคัญของประเทศไทย และ จัดอยู่ในกลุ่มพืชที่ผลิตเพื่อทดแทนการนำเข้าเพราะผลผลิตถั่วเหลืองยังไม่เพียงพอกับความต้องการใช้ที่เพิ่มมากขึ้น โดยเฉพาะความต้องการใช้ถั่วเหลืองคุณภาพดีเพื่อการบริโภค ในอุตสาหกรรมการแปรรูปผลิตภัณฑ์อาหาร อุตสาหกรรมการสกัดน้ำมัน และอุตสาหกรรมอาหารสัตว์ ถั่วเหลืองยังเป็นพืชที่มีโปรตีน และน้ำมันในเมล็ดสูง จึงเป็นประโยชน์ในด้านโภชนาการ (สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, 2559ก) จากการศึกษาข้อมูล สถานการณ์การผลิตถั่วเหลืองในประเทศไทยพบว่าในรอบ 5 ปีที่ผ่านมา (ปี พ.ศ. 2555 -2559) ประเทศไทยมีพื้นที่เพาะปลูกและผลผลิตลดลงอย่างต่อเนื่องโดยในปี พ.ศ.2555 มีพื้นที่เพาะปลูก 247,000 ไร่ ผลผลิต 63,508 ตัน และในปี พ.ศ. 2559 เหลือพื้นที่เพาะปลูก 212,000 ไร่ ผลผลิต 55,979 ตัน ดังนั้นจึงต้องพึงพาการนำเข้า

เมล็ดถั่วเหลืองร้อยละ 97.87 ของความต้องการใช้ทั้งหมด แหล่งนำเข้าที่สำคัญ ได้แก่ บราซิล สหรัฐอเมริกา อาร์เจนตินา และ แคนาดา (สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, 2559ก)

ถั่วเหลืองเป็นพืชอีกชนิดหนึ่งที่เกษตรกรในพื้นที่ของภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบนซึ่งมีการปลูกมาเป็นเวลายาวนาน โดยมีแหล่งปลูกที่สำคัญ ได้แก่ จังหวัดเลย ชัยภูมิ ขอนแก่น อุดรธานี และหนองบัวลำภู (สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, 2555) ในปี พ.ศ. 2559 ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีพื้นที่เพาะปลูกทั้งหมด 60,375 ไร่ เป็นพื้นที่เพาะปลูกในฤดูฝน (กรกฎาคม - ตุลาคม) 6,138 ไร่ และเป็นพื้นที่เพาะปลูกในฤดูแล้ง (ธันวาคม - เมษายน) 54,237 ไร่ และมีผลผลิตรวมทั้งสองฤดู 14,601 ตัน ทั้งนี้ในปี พ.ศ.2559 จังหวัดขอนแก่น มีพื้นที่ปลูกถั่วเหลืองทั้งหมด 19,275 ไร่ ผลผลิต 4,617 ตัน ซึ่งลดลงจาก ปี พ.ศ. 2558 ที่มีพื้นที่เพาะปลูกทั้งหมด 20,100 ไร่ ผลผลิต 4,841 ตัน โดยพื้นที่เพาะปลูกส่วนใหญ่อยู่ที่ อำเภอชุมแพ นาพอง ภูผาม่าน และ

สีชมพู ซึ่งมีการปลูกถั่วเหลืองทั้งในฤดูแล้งและฤดูฝน (สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, 2559)

ในปีการเพาะปลูก 2558/2559 อำเภอชุมแพ มีพื้นที่เพาะปลูก 5,804 ไร่ ผลผลิต 1,475.5 ตัน จะเห็นได้ว่า อำเภอชุมแพ มีเนื้อที่เพาะปลูกเป็นหนึ่งในสี่ของจังหวัดขอนแก่น เกษตรกรส่วนใหญ่จะปลูกถั่วเหลืองในฤดูแล้งหลังการทำนา และเมื่อพิจารณาด้านศักยภาพในการผลิตจะเห็นได้ว่า อำเภอชุมแพ มีสภาพพื้นที่เหมาะสมต่อการปลูกถั่วเหลืองและมีโอกาสที่จะพัฒนาได้มาก ปัญหาที่พบคือ พื้นที่ปลูกน้อยลง เกษตรกรขาดความรู้ ความเข้าใจในเทคโนโลยีการผลิตที่ถูกต้องและเหมาะสม ขาดการบริหารจัดการด้านขบวนการผลิตเพื่อเป็นการลดต้นทุนการผลิต (สำนักงานเกษตรจังหวัดขอนแก่น, 2559)

ดังนั้นการศึกษาความต้องการการส่งเสริมการผลิตถั่วเหลืองในฤดูแล้งของเกษตรกร ในอำเภอชุมแพ จังหวัดขอนแก่น จึงมีความสำคัญที่จะช่วยให้ทราบความต้องการที่แท้จริงของเกษตรกรเพื่อเป็นแนวทางในการวางแผนการส่งเสริมและสามารถแก้ปัญหาได้ถูกต้องตรงจุดยิ่งขึ้น ซึ่งนำไปสู่การพัฒนาการผลิตถั่วเหลืองของเกษตรกรในพื้นที่ให้มีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้นและเกิดความยั่งยืนต่อไป ดังนั้นการศึกษามีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) เพื่อศึกษาสภาพพื้นฐานบางประการของเกษตรกรที่ผลิตถั่วเหลืองในฤดูแล้งในอำเภอชุมแพ จังหวัดขอนแก่น (2) ศึกษาสภาพการผลิตถั่วเหลืองของเกษตรกร (3) ศึกษาความต้องการการส่งเสริมการผลิตถั่วเหลืองของเกษตรกร (4) ศึกษาเปรียบเทียบความต้องการการส่งเสริมการผลิตถั่วเหลืองของเกษตรกรที่มีลักษณะพื้นฐานบางประการแตกต่างกัน

วิธีการศึกษา

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้คือเกษตรกรที่ปลูกถั่วเหลืองในฤดูแล้ง ในอำเภอชุมแพ จังหวัดขอนแก่น ที่ขึ้นบัญชีรายชื่อเกษตรกรผู้ปลูกถั่วเหลือง ฤดูแล้ง ปีการเพาะปลูก 2558/2559 กับสำนักงานเกษตรจังหวัดขอนแก่น จากจำนวน 804 ราย ใน 6 ตำบล 22 หมู่บ้าน กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้สูตรการคำนวณของ Taro Yamane (1967) ที่ระดับความเชื่อมั่น 92 % ได้กลุ่มตัวอย่าง

เท่ากับ 131 ราย แล้วสุ่มเลือกกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน (Multi-Stage random sampling) พิจารณาคัดเลือกตำบลที่มีเกษตรกรปลูกถั่วเหลืองจำนวนมากที่สุด 4 อันดับแรก ได้แก่ ตำบลนาเพียง โนนสะอาด ไชยสอ และชุมแพ แล้วคัดเลือกหมู่บ้านที่มีเกษตรกรปลูกถั่วเหลืองไม่ต่ำกว่า 20 คนได้ทั้งหมด 10 หมู่บ้าน แล้วคัดเลือกจำนวนตัวอย่างที่ใช้ในการสัมภาษณ์ของแต่ละหมู่บ้านโดยการเลือกแบบกำหนดสัดส่วนจากกลุ่มตัวอย่างที่กำหนดไว้ 131 ราย หลังจากนั้นคัดเลือกรายชื่อเกษตรกรที่ใช้สัมภาษณ์ใช้วิธีการจัดทำบัญชีรายชื่อเกษตรกรของแต่ละหมู่บ้าน แล้วจัดเรียงลำดับรายชื่อ ก่อน-หลัง ตามบัญชีรายชื่อเกษตรกร จากนั้นจึงกำหนดกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้วิธีการสุ่มอย่างมีระบบ เพื่อหาตัวแทนในกลุ่มตัวอย่างการประเมินความต้องการ โดยได้ประยุกต์ใช้มาตรการประมาณค่าแบบกำหนดตัวเลข โดยแบ่งความต้องการออกเป็น 3 ระดับ ดังนี้ มีความต้องการมากเท่ากับ 3 มีความต้องการน้อยเท่ากับ 2 ไม่มีความต้องการเท่ากับ 1

วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมวิเคราะห์ทางสถิติสำเร็จรูป ในการประมวลผลข้อมูล สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูล ใช้ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าต่ำสุด ค่าสูงสุด และทดสอบสมมติฐานโดยการเปรียบเทียบระดับความต้องการการส่งเสริมการผลิตถั่วเหลืองในฤดูแล้งของเกษตรกรที่มีลักษณะพื้นฐานบางประการแตกต่างกัน โดยใช้ค่าสถิติ t-test F-test และ เปรียบเทียบรายคู่ด้วยวิธี Scheffe' test การแปลความหมายพิจารณาจากคะแนนเฉลี่ยของระดับความต้องการในแต่ละระดับ ใช้วิธีการนำค่าเฉลี่ยระดับความต้องการของเกษตรกรในแต่ละประเด็นมาเปรียบเทียบกับเกณฑ์มาตรฐาน ที่ใช้ค่าเฉลี่ยมาจัดเป็นช่วง ดังนี้ ค่าเฉลี่ยระหว่าง 1.00 – 1.66 ถือว่าไม่มีความต้องการ ค่าเฉลี่ยระหว่าง 1.67 – 2.33 ถือว่ามีความต้องการน้อย ค่าเฉลี่ยระหว่าง 2.34 – 3.00 ถือว่ามีความต้องการมาก

ผลการศึกษาและวิจารณ์

สภาพพื้นฐานทั่วไปบางประการของเกษตรกร
จากผลการศึกษา พบว่า เกษตรกรร้อยละ

51.1 เป็นเพศหญิงมีอายุเฉลี่ย 57.5 ปี ร้อยละ 77.1 สำเร็จการศึกษาในระดับชั้นประถมศึกษา ร้อยละ 97.7 มีสถานภาพสมรส มีสมาชิกในครอบครัว 4-6 คน และร้อยละ 80.2 เป็นสมาชิกกลุ่มลูกค้า ธกส. เกษตรกรที่ผลิตถั่วเหลืองมีพื้นที่ทำการเกษตรทั้งหมด เฉลี่ย 20.1 ไร่ จำนวนแรงงานที่ทำการเกษตรในครัวเรือนเฉลี่ย 2.2 คน รายได้เงินสดของครัวเรือนจากภาคการเกษตรในปี พ.ศ.2559 เฉลี่ย 57,957.44 บาท ซึ่งรายได้ส่วนใหญ่มาจากการปลูกถั่วเหลืองและการทำนา ส่วนรายได้เงินสดของครัวเรือนจากนอกภาคการเกษตรปี พ.ศ. 2559 เฉลี่ย 30,343.51 บาท ซึ่งรายได้ส่วนใหญ่มาจากการรับจ้าง และบุตรหลานส่งมาให้ นอกจากนี้ยังพบว่าเกษตรกรมีหนี้สินของครัวเรือนเฉลี่ย 198,099.24 บาท

สภาพการผลิตถั่วเหลืองและปัญหาในการผลิตถั่วเหลืองของเกษตรกร

สภาพการผลิตถั่วเหลืองฤดูแล้ง ปีการเพาะปลูก 2558/2559 ของเกษตรกร พบว่าเกษตรกร มีประสบการณ์การปลูกถั่วเหลืองเฉลี่ย 17.6 ปี จะปลูกถั่วเหลืองในฤดูแล้งหลังการทำนาในช่วงเดือนธันวาคม พันธุ์ถั่วเหลืองที่ใช้ปลูกส่วนใหญ่เป็นพันธุ์เชียงใหม่ 60 โดยจัดหาเมล็ดพันธุ์มาจากอำเภอใกล้เคียง ในราคาเฉลี่ยกิโลกรัมละ 26.90 บาท และใช้อัตราเมล็ดพันธุ์ในการปลูกเฉลี่ย 29.85 กก./ไร่ และเกษตรกรมีพื้นที่ในการปลูกถั่วเหลืองทั้งหมด เฉลี่ย 13.2 ไร่ ลักษณะดินเป็นดินเหนียว ไม่มีการใช้เชื้อโรโซเปียมและสารเคมีป้องกันเชื้อราคุกเมล็ดก่อนปลูก การเตรียมดินและพื้นที่ปลูก เริ่มต้นจากการเผาตอซังข้าวและไม่มี การไถพรวนดิน มีการทำร่องระบายน้ำในแปลงปลูก เพื่อปล่อยน้ำเข้าแปลงให้ท่วมแล้วหว่านเมล็ดพันธุ์ถั่วเหลือง เมื่อหว่านเสร็จจะระบายน้ำออกจากแปลงปลูก การดูแลรักษา เกษตรกรจะให้น้ำถั่วเหลืองเมื่อถั่วเหลืองแสดงอาการเหี่ยวหรือสังเกตจากความชื้นในดินซึ่งมีช่วงระยะเวลาของการให้น้ำเฉลี่ย 23.7 วัน ใช้แหล่งน้ำตามธรรมชาติ (ลำห้วย) เกษตรกรร้อยละ 83.2 ไม่ใส่ปุ๋ยเคมี ร้อยละ 61.8 ใช้ฮอร์โมนพืชเพื่อเร่งการเจริญเติบโตของถั่วเหลือง ในช่วงก่อนถั่วเหลืองออกดอก เกษตรกรส่วนใหญ่ร้อยละ 98.5 ไม่กำจัดวัชพืช ทั้งนี้จะมีการสำรวจแปลงปลูกเฉลี่ย 8 ครั้งต่อเดือน ร้อยละ 96.9 ไม่พบการ

เกิดโรคของถั่วเหลือง ร้อยละ 70.2 พบหนอนม้วนใบ ร้อยละ 74.0 ไม่ใช้สารเคมีในการป้องกันกำจัดแมลง และ ร้อยละ 26.0 ใช้สารเคมีในการป้องกันกำจัดแมลง จำนวน 1-2 ครั้ง เกือบเกี่ยวถั่วเหลืองในเดือนเมษายน โดยการสังเกตจาก ผักถั่วเหลืองที่เปลี่ยนเป็นสีน้ำตาลประมาณ 75% เกือบเกี่ยวถั่วเหลืองโดยการใช้รถเกี่ยว ต้นทุนในการผลิตถั่วเหลืองต่อไร่เฉลี่ย 1,621.0 บาท ผลผลิตต่อไร่เฉลี่ย 197.9 กิโลกรัม ราคาจำหน่ายเมล็ดถั่วเหลืองให้กับพ่อค้าเฉลี่ย 15.68 บาทต่อกิโลกรัม ผลตอบแทนสุทธิต่อไร่เมื่อหักต้นทุนแล้วเฉลี่ย 1,514.12 บาท และร้อยละ 98.5ไม่มีการแปรรูปผลผลิต

ปัญหาในการผลิตถั่วเหลือง

ปัญหาด้านปัจจัยในการผลิต พบว่าเกษตรกรมีปัญหาค่าคุดดังนี้ 1) เมล็ดพันธุ์มีราคาแพง (ร้อยละ 94.7) และ 2) ขาดแคลนเมล็ดพันธุ์ดี (ร้อยละ 88.5)

ปัญหาด้านการบริหารจัดการ พบว่าเกษตรกรมีปัญหาค่าคุดดังนี้ 1) ผลผลิตต่ำ (ร้อยละ 87.8) 2) เมล็ดถั่วเหลืองมีคุณภาพต่ำ (ร้อยละ 63.4) และ 3) ขาดความรู้ในเรื่องการให้ปุ๋ย (ร้อยละ 51.9)

ปัญหาด้านการตลาด พบว่าเกษตรกรมีปัญหาค่าคุดดังนี้ 1) ถูกเอารัดเอาเปรียบจากพ่อค้าคนกลาง (ร้อยละ 89.3) และ 2) ผลผลิตมีราคาถูก (ร้อยละ 83.2)

การได้รับการส่งเสริมการผลิตถั่วเหลืองของเกษตรกร

การได้รับการส่งเสริมการผลิตถั่วเหลืองของเกษตรกร

พบว่าเกษตรกรร้อยละ 47.3 ได้รับการส่งเสริมการผลิตถั่วเหลืองจากองค์กรปกครองท้องถิ่น ด้านการจัดหาเมล็ดพันธุ์มาให้เกษตรกรโดยเป็นสื่อกลางในการจัดหาเมล็ดพันธุ์มาจำหน่ายให้เกษตรกร ร้อยละ 35.1 ไม่ได้รับการส่งเสริมจากหน่วยงานใดๆ เกษตรกรร้อยละ 45.8 ไม่ได้รับข้อมูลข่าวสารด้านถั่วเหลือง ร้อยละ 64.9 ได้รับความรู้เกี่ยวกับการผลิตถั่วเหลืองจากพ่อแม่ การมาเยี่ยมของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมในรอบ 2 ปีที่ผ่านมา พบว่าเกษตรกรร้อยละ 97.7 ไม่ได้รับการมาเยี่ยมเยือน

จากเจ้าหน้าที่ส่งเสริม ร้อยละ 74.0 ไม่เคยได้รับการสนับสนุนปัจจัยการผลิตทางการเกษตร และเกษตรกรร้อยละ 67.9 ไม่มีการจัดตั้งศูนย์เมล็ดพันธุ์ถั่วเหลืองชุมชน

ปัญหาในการบริการส่งเสริมการผลิตถั่วเหลืองของเกษตรกร

พบว่าเกษตรกรมีปัญหาสำคัญดังนี้ 1) ขาดการให้คำแนะนำด้านการดูแลรักษา (ร้อยละ 96.2) ทำให้มีแมลงศัตรูรบกวน ส่งผลให้ผลผลิตตกต่ำ 2) ด้านการให้คำแนะนำด้านการผลิต (ร้อยละ 93.1) 3) ขาดคำแนะนำด้านการตลาด (ร้อยละ 80.9) ทำให้การเข้าถึงการตลาดยาก 4) ขาดเอกสารในการให้ความรู้ (ร้อยละ 66.4) และ 5) เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรมาเยี่ยมไม่สม่ำเสมอ (ร้อยละ 65.6)

ความต้องการการส่งเสริมการผลิตถั่วเหลืองของเกษตรกร

ความต้องการการส่งเสริมการผลิตถั่วเหลืองของเกษตรกรแบ่งออกเป็น 3 ด้าน (Table1) ดังนี้

1. ด้านความรู้เกี่ยวกับการผลิตถั่วเหลืองของเกษตรกร จำนวน 39 ประเด็น พบว่าโดยรวม เกษตรกรมีความต้องการในระดับน้อย ($\bar{x} = 2.13$) เมื่อพิจารณาในแต่ละประเด็น พบว่าเกษตรกรมีความต้องการในระดับมากจำนวน 9 ประเด็น ได้แก่ 1) การเลือกใช้สารเคมีป้องกันกำจัดแมลงศัตรูพืช ($\bar{x} = 2.78$)
2. ราคาซื้อผลผลิตถั่ว ($\bar{x} = 2.76$)
3. การเลือกพันธุ์ที่เหมาะสมกับพื้นที่ปลูก ($\bar{x} = 2.75$)
4. ลักษณะประจำพันธุ์ของถั่วเหลือง ($\bar{x} = 2.70$)
5. อัตราการใช้เมล็ดพันธุ์ที่เหมาะสม ($\bar{x} = 2.68$)
6. ปริมาณความต้องการเมล็ดถั่วเหลืองของตลาดรับซื้อผลผลิต ($\bar{x} = 2.65$)
7. มาตรฐานเมล็ดพันธุ์ถั่วเหลืองที่ตลาดต้องการ ($\bar{x} = 2.53$) 8) วิธีการใช้สารเคมีป้องกันกำจัดแมลงศัตรูพืช ($\bar{x} = 2.46$) และ 9) แมลงศัตรูที่สำคัญและการป้องกันกำจัด ($\bar{x} = 2.37$) ซึ่ง

สอดคล้องกับ ชูสิทธิ์ ลิโนณลาน (2547) ได้ศึกษาเรื่องความต้องการบริการส่งเสริมการผลิตเมล็ดพันธุ์ถั่วเหลืองของเกษตรกรผู้จัดทำแปลงขยายพันธุ์กับศูนย์ขยายพันธุ์พืชที่ 17 จังหวัดขอนแก่น พบว่าเกษตรกรมีความต้องการมากในเรื่อง มาตรฐานคุณภาพเมล็ดพันธุ์เพื่อการจัดซื้อคืน การป้องกันกำจัดแมลงศัตรูพืช การใช้สารเคมีปราบศัตรูพืช การจัดหาเมล็ดพันธุ์ดี และการจัดหาตลาดรับซื้อผลผลิตถั่วเหลือง สอดคล้องกับ อรทัย แก้ววิจิตร (2542) ศึกษาความต้องการฝึกอบรมการผลิตเมล็ดพันธุ์ถั่วเหลืองของเกษตรกรผู้จัดทำแปลงขยายพันธุ์กับศูนย์ขยายพันธุ์พืชที่ 17 จังหวัดขอนแก่น พบว่าเกษตรกรมีความต้องการความรู้เกี่ยวกับการผลิตเมล็ดพันธุ์ถั่วเหลืองมากในเรื่องการป้องกันกำจัดแมลงศัตรูถั่วเหลือง สรุปได้ว่าเกษตรกรมีความต้องการความรู้มากในเรื่องการป้องกันกำจัดแมลงศัตรูพืช ซึ่งเกษตรกรส่วนใหญ่ให้ความสนใจ

ด้านวิธีการส่งเสริมการผลิตถั่วเหลืองของเจ้าหน้าที่ จำนวน 21 ประเด็น โดยภาพรวม พบว่าเกษตรกรมีความต้องการในระดับน้อย ($\bar{x} = 2.03$) เมื่อพิจารณาในแต่ละประเด็น พบว่า เกษตรกรมีความต้องการในระดับมากจำนวน 5 ประเด็น ดังนี้ 1) การจัดรายการเผยแพร่ทางสื่อต่าง ๆ ทางวิทยุโทรทัศน์ ($\bar{x} = 2.63$) 2) เผยแพร่ทางวิทยุกระจายเสียง ($\bar{x} = 2.63$) 3) การประชุมกลุ่ม ($\bar{x} = 2.60$) 4) การเยี่ยมเยียนเกษตรกรที่บ้านไร่นา ($\bar{x} = 2.55$) และ 5) การติดต่อทางโทรศัพท์ ($\bar{x} = 2.49$) ซึ่งสอดคล้องกับ บัณฑิต จันทร์พันธ์ (2549) ศึกษาความต้องการความรู้และสื่อส่งเสริมการเกษตรของเกษตรกรผู้ปลูกผักปลอดภัยจากสารพิษในเขตอำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่นพบว่า เกษตรกรมีความต้องการวิธีและสื่อที่ใช้ในการถ่ายทอดความรู้มากในเรื่องการติดต่อกับเจ้าหน้าที่คือให้เจ้าหน้าที่มาเยี่ยมที่แปลงปลูก การจัดรายการเผยแพร่สื่อต่างๆ ทางวิทยุและโทรทัศน์ เผยแพร่ทางวิทยุกระจายเสียงการประชุมกลุ่ม และในปัจจุบันการสื่อสารได้ก้าวหน้าไปมาก เกษตรกรจึงมีความต้องการมากในเรื่องของการใช้โทรศัพท์ติดต่อสื่อสารหรือถ่ายทอดความรู้เพื่อความสะดวกและรวดเร็วทำให้เข้าถึงข่าวสารได้มากขึ้น

ด้านเกี่ยวกับการสนับสนุนการผลิต จาก

ทั้งหมด 24 ประเด็น โดยภาพรวม พบว่า เกษตรกรมีความต้องการการส่งเสริมด้านการสนับสนุนการผลิตถั่วเหลืองในระดับน้อย ($\bar{X} = 1.82$) แต่เมื่อพิจารณาในแต่ละประเด็น พบว่าเกษตรกรมีความต้องการการส่งเสริมด้านการสนับสนุนการผลิตถั่วเหลืองในระดับมาก จำนวน 6 ประเด็น ดังนี้ 1) การจัดการตลาดรับซื้อผลผลิต ($\bar{X} = 2.92$) 2) การประกันราคาผลผลิต ($\bar{X} = 2.91$) 3) การสร้างคู่ค้าแลกเปลี่ยนเมล็ดพันธุ์ ($\bar{X} = 2.85$) 4) การจัดตั้งกลุ่มผู้ปลูกถั่วเหลือง ($\bar{X} = 2.82$) 5) เมล็ดพันธุ์ถั่วเหลือง ($\bar{X} = 2.52$) และ 6) การทำการเกษตรแบบพันธสัญญา ($\bar{X} = 2.42$) ซึ่งสอดคล้องกับ ชูสิทธิ์ ลิโนณาน (2547) ได้ศึกษา เรื่องความต้องการรับการส่งเสริมการผลิตเมล็ดพันธุ์ถั่วเหลืองของเกษตรกรผู้จัดทำแปลงขยายพันธุ์กับศูนย์ขยายพันธุ์พืชที่ 17 จังหวัดขอนแก่น พบว่า เกษตรกรมีความต้องการ

มากในเรื่อง การจัดหาเมล็ดพันธุ์ดี และการจัดหาตลาดรับซื้อผลผลิตถั่วเหลือง สรุปได้ว่าเกษตรกรมีความต้องการการส่งเสริมด้านการเกี่ยวกับการสนับสนุนการผลิตถั่วเหลืองมากในเรื่อง การจัดหาตลาดรับซื้อผลผลิต การประกันราคาผลผลิต การสร้างคู่ค้าแลกเปลี่ยนเมล็ดพันธุ์ การจัดตั้งกลุ่มผู้ปลูกถั่วเหลือง การทำการเกษตรแบบพันธสัญญา เนื่องจาก เกษตรกรพบปัญหาเรื่องตลาดรับซื้อผลผลิตมีน้อย ทำให้ถูกกดราคาจากพ่อค้า เกษตรกรไม่ทางเลือกในเรื่องตลาดจึงมีความต้องการในเรื่อง การประกันราคา การจัดตั้งกลุ่มผู้ผลิตถั่วเหลืองเพื่อจะมีอำนาจต่อรองด้านราคา การจัดซื้อปัจจัยการผลิตทางการเกษตรต่างๆ และเกษตรกรมีความต้องการมากในเรื่องการสร้างคู่ค้าแลกเปลี่ยนเมล็ดพันธุ์ เพื่อลดปัญหาด้านการขาดแคลนเมล็ดพันธุ์ และลดปัญหาเมล็ดพันธุ์มีราคาแพง

Table 1 Needs for extension on soybean production of farmers

Items with a high level of need	Mean (n=131)	S.D.	Interpretation
1.Knowledge of soybean production			
1.1 selection of pesticides	2.78	2.655	high
1.2 soybean price	2.76	0.509	high
1.3 selection of suitable cultivars	2.75	0.470	high
1.4 characteristics of soybean	2.70	0.564	high
1.5 suitable seed rate	2.68	0.500	high
1.6 market demand for soybean	2.65	0.607	high
1.7 soybean seeds standard	2.53	0.694	high
1.8 instruction of pesticides	2.46	0.682	high
1.9 important insect pests and eradication	2.37	0.768	high
2. Extension methods			
2.1 transferring knowledge and information via radio and television	2.63	0.598	high
2.2 broadcast by radio	2.63	0.484	high
2.3 group meeting	2.60	0.522	high
2.4 Visiting farmers at home / farm	2.55	0.529	high
2.5 Telephone contact	2.49	0.560	high
3.Production support			
3.1 marketing management	2.92	0.329	high
3.2 price guarantee	2.91	0.401	high
3.3 seeds trading partnerships	2.85	0.498	high
3.4 Establishment of Soybean Growers Group	2.82	0.552	high
3.5 soybean seeds	2.52	0.798	high
3.6 contract farming	2.42	0.841	high

Footnote : Level of Needs (Mean)

1.00 - 1.66 = No Needs, 1.67 - 2.33 = Low, 2.34 - 3.00 = High

เปรียบเทียบความต้องการการส่งเสริมการผลิตถั่วเหลืองของเกษตรกรที่มีลักษณะพื้นฐานบางประการแตกต่างกัน

โดยแบ่งความต้องการการส่งเสริมการผลิตถั่วเหลืองของเกษตรกรออกเป็น 3 ด้าน ได้แก่ 1) ความต้องการการส่งเสริมด้านความรู้เกี่ยวกับการผลิตถั่วเหลืองของเกษตรกร 2) ความต้องการการส่งเสริมด้านวิธีการส่งเสริมการผลิตถั่วเหลืองจากเจ้าหน้าที่ และ 3) ความต้องการการส่งเสริมด้านการสนับสนุนการผลิต

จำแนกตามเพศของเกษตรกร โดยแบ่งเกษตรกร ออกเป็น 2 กลุ่ม คือเพศชาย และเพศหญิง ทดสอบความแตกต่างของค่าคะแนนเฉลี่ยทั้ง 2 กลุ่ม โดยใช้สถิติ t-test พบว่าเกษตรกรที่มีเพศแตกต่างกันมีความต้องการการส่งเสริมด้านความรู้เกี่ยวกับการผลิตถั่วเหลืองแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จำนวน 1 ประเด็น

ได้แก่ การใช้เชื้อไรโซเบียมคลุกเมล็ดก่อนปลูก และ (2) การจัดนิทรรศการ โดย เกษตรกรที่เป็นเพศหญิงมีค่าคะแนนเฉลี่ยความต้องการสูงกว่าเกษตรกรที่เป็นเพศชาย และ เกษตรกรที่มีเพศแตกต่างกันมีความต้องการการส่งเสริมด้านวิธีการส่งเสริมการผลิตถั่วเหลืองจากเจ้าหน้าที่ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จำนวน 1 ประเด็น ได้แก่ การจัดนิทรรศการโดย เกษตรกรที่เป็นเพศหญิงมีค่าคะแนนเฉลี่ยความต้องการสูงกว่าเกษตรกรที่เป็นเพศชาย และมีความต้องการการส่งเสริมด้านวิธีการส่งเสริมการผลิตถั่วเหลืองจากเจ้าหน้าที่ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 จำนวน 1 ประเด็น ได้แก่ การเยี่ยมเกษตรกรที่บ้าน/ไร่นา พบว่าเกษตรกรที่เป็นเพศชายมีค่าคะแนนเฉลี่ยความต้องการสูงกว่าเกษตรกรที่เป็นเพศหญิง (Table 2)

Table 2 The comparisons of the levels of extension needs on soybean production in dry season of farmers classified by sex

Needs for Extension	Farmer's sex				ค่า t
	Mean	S.D.	Mean	S.D.	
Knowledge of soybean production					
The use of rhizobia before planting	1.67	0.77	1.94	0.77	1.977*
Extension methods					
Visiting farmers at home / farm	2.69	0.46	2.42	0.55	3.014**
Exhibitions	1.50	0.77	1.79	0.82	2.075*

* Significant level at 0.05 , ** Significant level at 0.01

จำแนกตามอายุของเกษตรกร โดยแบ่งเกษตรกร ออกเป็น 3 กลุ่ม คือ อายุไม่เกิน 50 ปี อายุ 51-60 ปี และอายุมากกว่า 60 ปี ทดสอบความแตกต่างของค่าคะแนนเฉลี่ยทั้ง 3 กลุ่มโดยใช้สถิติ F-test พบว่า เกษตรกรที่มีอายุแตกต่างกันมีความต้องการการส่งเสริมด้านการสนับสนุนการผลิตถั่วเหลืองแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จำนวน 2 ประเด็น คือ (1) เงินกู้ พบว่ากลุ่มเกษตรกรที่มีอายุไม่เกิน 50 ปี มีค่าคะแนนเฉลี่ยความต้องการการส่งเสริมด้านการสนับสนุนเงินกู้สูงกว่ากลุ่มอื่น และ (2) การสร้าง

แหล่งน้ำ พบว่า กลุ่มเกษตรกรที่มีอายุ 51-60 ปี มีค่าคะแนนเฉลี่ยความต้องการการส่งเสริมด้านการสนับสนุนการสร้างแหล่งน้ำสูงกว่ากลุ่มอื่น (Table 3)

จำแนกตามประสบการณ์การปลูกถั่วเหลือง โดย แบ่งเกษตรกร ออกเป็น 3 กลุ่ม คือ อายุไม่เกิน 10 ปี อายุ 10-20 ปี และอายุมากกว่า 20 ปี ทดสอบความแตกต่างของค่าคะแนนเฉลี่ยทั้ง 3 กลุ่มโดยใช้สถิติ F- test พบว่าเกษตรกรที่มีประสบการณ์การปลูกถั่วเหลืองแตกต่างกันมีความต้องการการส่งเสริมด้านความรู้เกี่ยวกับการผลิตถั่ว

Table 3 The comparisons of the levels of extension needs on soybean production in dry season of farmers classified by age

Needs for Extension	Farmer's age						ค่า F
	≤ 50 year (n=29)		51 – 60 year (n=52)		≥ 60 year (n=50)		
	Mean	S.D.	Mean	S.D.	Mean	S.D.	
Production support							
1. The loan	2.28 ^a	0.922	1.98 ^{ab}	0.980	1.70 ^b	0.931	3.463*
2. Creating a water source	1.72 ^{ab}	0.591	1.90 ^a	0.664	1.58 ^b	0.673	3.151*

Means followed by the same letter in English, and are in the same row, no statistical difference

* Significant level at 0.05

เหลืองแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จำนวน 1 ประเด็น คือ การตากถั่วเหลืองหลังการเก็บเกี่ยว พบว่าเกษตรกรกลุ่มที่มีประสบการณ์การปลูกถั่วเหลืองมากกว่า 20 ปี มีค่าคะแนนเฉลี่ยความต้องการการส่งเสริมด้านความรู้เกี่ยวกับการตากถั่วเหลืองหลังการเก็บเกี่ยว สูงกว่ากลุ่มอื่น และเกษตรกรที่มีประสบการณ์การปลูกถั่วเหลืองแตกต่างกันมีความต้องการการส่งเสริมด้านความรู้เกี่ยวกับการสนับสนุนการผลิตถั่วเหลือง แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 จำนวน 1 ประเด็น คือ การจัดตั้งกลุ่มผู้ปลูกถั่วเหลือง พบว่า เกษตรกรกลุ่ม

ที่มีประสบการณ์การปลูกถั่วเหลือง 10-20 ปี มีค่าคะแนนเฉลี่ยความต้องการการส่งเสริมด้านเกี่ยวกับการจัดตั้งกลุ่มผู้ปลูกถั่วเหลือง สูงกว่ากลุ่มอื่น (Table 4)

จำแนกตามขนาดพื้นที่ปลูกถั่วเหลือง
โดยแบ่งเกษตรกร ออกเป็น 3 กลุ่ม ตามพื้นที่ปลูกถั่วเหลืองของเกษตรกร คือ ไม่เกิน 10 ไร่ 11-20 ไร่ และมากกว่า 20 ไร่ ทดสอบความแตกต่างของค่าคะแนนเฉลี่ยทั้ง 3 กลุ่มโดยใช้สถิติ F-test พบว่าด้านความรู้เกี่ยวกับการผลิตถั่วเหลือง เกษตรกรที่มีพื้นที่ปลูกถั่วเหลืองแตกต่างกันมีความต้องการการ

Table 4 The comparisons of the levels of extension needs on soybean production in dry season of farmers classified by Experience of soybean growing

Needs for Extension	Experience of soybean growing						ค่า F
	≤ 10 year (n=43)		11 – 20year (n=53)		≥ 20 year (n=35)		
	Mean	S.D.	Mean	S.D.	Mean	S.D.	
Knowledge of soybean production							
1. Reducing the humidity of soybean after harvest	1.49 ^b	0.703	1.66 ^{ab}	0.783	1.91 ^a	0.781	3.063*
Production support							
1. Establishment of Soybean Growers Group	2.66 ^b	0.720	2.92 ^a	0.385	2.86 ^{ab}	0.494	3.139**

Means followed by the same letter in English, and are in the same row, no statistical difference

* Significant level at 0.05 , ** Significant level at 0.01

Table 5 The comparisons of the levels of extension needs on soybean production in dry season of farmers classified by Soybean growing area

Needs for Extension	Soybean growing area						ค่า F
	≤ 10 rai (n=80)		11 – 20 rai (n=33)		≥ 20 rai (n=18)		
	Mean	S.D.	Mean	S.D.	Mean	S.D.	
Knowledge of soybean production							
1. Selection of insecticides	2.67 ^a	0.553	2.33 ^b	0.756	2.50 ^{ab}	0.761	3.292*
Extension methods							
1. Visiting farmers at home / farm	2.60 ^a	0.493	2.36 ^b	0.593	2.70 ^a	0.470	3.565*
2. Contesting activities	1.56 ^b	0.642	2.00 ^a	0.756	1.55 ^b	0.686	5.497**
Production support							
1. Manure	1.11 ^b	0.311	1.33 ^a	0.478	1.15 ^{ab}	0.366	4.575*
2. Compost	1.09 ^b	0.293	1.31 ^a	0.467	1.10 ^{ab}	0.308	4.707*
3. Green manure	1.09 ^b	0.293	1.28 ^a	0.454	1.05 ^b	0.224	4.443*
4. Insecticides	1.64 ^b	0.765	2.06 ^a	0.791	2.10 ^a	0.718	5.116**
5. Herbicides	1.44 ^b	0.740	1.83 ^a	0.845	1.90 ^a	0.912	4.438*
6. Supply of sprayers	1.43 ^b	0.701	1.72 ^a	0.849	1.25 ^b	0.444	3.315*
7. Soybean planting machines	1.36 ^{ab}	0.690	1.64 ^a	0.833	1.10 ^b	0.447	4.012*

Means followed by the same letter in English, and are in the same row, no statistical difference

* Significant level at 0.05, ** Significant level at 0.01

ขึ้น ด้านเกี่ยวกับการสนับสนุนการผลิตถั่วเหลือง พบว่า เกษตรกรที่มีผลผลิตถั่วเหลืองเฉลี่ยต่อไร่แตกต่างกันมีความต้องการการส่งเสริมด้านการสนับสนุนการผลิตถั่วเหลืองแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จำนวน 2 ประเด็น คือ (1) ปุ๋ยเคมี (2) การจัดตั้งกลุ่มผู้ใช้น้ำ พบว่า เกษตรกรที่มีผลผลิตต่อไร่ 151-200 กก./ไร่ มีค่าคะแนนเฉลี่ยความต้องการการส่งเสริมด้านการสนับสนุนปุ๋ยเคมีสูงกว่าเกษตรกรกลุ่มอื่น และเกษตรกรที่มีผลผลิตต่อไร่ไม่เกิน 150 กก./ไร่ มีค่าคะแนนเฉลี่ยความต้องการการส่งเสริมด้านการสนับสนุนให้มีการจัดตั้งกลุ่มผู้ใช้น้ำสูงกว่าเกษตรกรกลุ่มอื่น และ เกษตรกรที่มีผลผลิตถั่วเหลืองเฉลี่ยต่อไร่แตกต่างกันมีความต้องการการส่งเสริมด้านการสนับสนุนการผลิตถั่วเหลืองแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 จำนวน 1 ประเด็น คือ การจัดตั้งกลุ่มผู้ปลูกถั่วเหลือง พบว่า กลุ่มเกษตรกรที่มีผลผลิตต่อไร่ไม่เกิน 150 กก./ไร่มีค่าคะแนนเฉลี่ยความต้องการส่งเสริม

การด้านการสนับสนุนให้มีการจัดตั้งกลุ่มผู้ปลูกถั่วเหลืองสูงกว่าเกษตรกรกลุ่มอื่น (Table 6)

สรุปและข้อเสนอแนะ

ผลจากการศึกษาความต้องการการส่งเสริมการผลิตถั่วเหลืองในฤดูแล้งของเกษตรกร 3 ด้าน สรุปได้ดังนี้

1) ด้านความรู้เกี่ยวกับการผลิตถั่วเหลือง จำนวน 39 ประเด็น พบว่า เกษตรกรมีความต้องการในระดับมากจำนวน 9 ประเด็น 2) ด้านวิธีการส่งเสริมการผลิตถั่วเหลืองของเจ้าหน้าที่ จำนวน 21 ประเด็น พบว่า เกษตรกรมีความต้องการในระดับมากจำนวน 5 ประเด็น และ 3) ด้านเกี่ยวกับการสนับสนุนการผลิต จากทั้งหมด 24 ประเด็น พบว่า เกษตรกรมีความต้องการในระดับมาก จำนวน 6 ประเด็น ผลการเปรียบเทียบความต้องการการส่งเสริมการผลิตถั่วเหลือง พบว่า เกษตรกรที่มี เพศ อายุ ประสบการณ์การปลูกถั่วเหลือง ขนาดพื้นที่

Table 6 The comparisons of the levels of extension needs on soybean production in dry season of farmers classified by Soybean yield per rai

Needs for Extension	Soybean yield per rai						ค่า F
	≤ 150 kg.		151-200 kg.		≥ 200kg.		
	(n=26)		(n=58)		(n=47)		
	Mean	S.D.	Mean	S.D.	Mean	S.D.	
Knowledge of soybean production							
1. Storage of soybeans waiting to be cracked	2.08 ^a	0.845	1.57 ^b	0.775	1.66 ^b	0.760	3.879 [*]
2. How to use the machine crack	2.15 ^a	0.784	1.67 ^b	0.758	1.53 ^b	0.620	6.498 ^{**}
Extension methods							
1. Telephone contact	2.38 ^{ab}	0.571	2.64 ^a	0.485	2.36 ^b	0.605	3.885 [*]
2. The Campaign	2.04 ^a	0.662	1.59 ^b	0.650	1.51 ^b	0.585	6.393 ^{**}
3. The use of folk media	1.88 ^a	0.653	1.36 ^b	0.520	1.40 ^b	0.496	9.133 ^{***}
Production support							
1. Chemical fertilizers	1.42 ^{ab}	0.643	1.74 ^a	0.762	1.43 ^b	0.617	3.404 [*]
2. Establishment of Water Users Group	1.96 ^a	0.720	1.83 ^a	0.798	1.53 ^b	0.584	3.693 [*]
3. Establishment of Soybean Growers Group	3.00 ^a	0.000	2.90 ^a	0.406	2.62 ^b	0.768	5.465 ^{**}

Means followed by the same letter in English, and are in the same row, no statistical difference

^{*} Significant level at 0.05, ^{**} Significant level at 0.01, ^{***} Significant level at 0.001

ปลูกถั่วเหลือง และ ผลผลิตถั่วเหลืองเฉลี่ยต่อไร่ แตกต่างกันมีความต้องการการส่งเสริมการผลิตถั่วเหลืองแตกต่างกันในบางประเด็น

การศึกษาความต้องการการส่งเสริมการผลิตถั่วเหลืองในฤดูแล้งของเกษตรกรในอำเภอยุวมณฑลจังหวัดขอนแก่น ทำให้ทราบข้อมูลพื้นฐานทั่วไปของเกษตรกรผู้ปลูกถั่วเหลือง สภาพการผลิตถั่วเหลืองของเกษตรกร ปัญหาและความต้องการการส่งเสริมการผลิตถั่วเหลืองของเกษตรกร ซึ่งสามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาการผลิตถั่วเหลืองของเกษตรกร ดังนั้นผู้ศึกษาจึงมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ด้านความรู้เกี่ยวกับการผลิตถั่วเหลืองหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรส่งเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรหรือนักวิชาการเกษตรออกไปถ่ายทอดความรู้แก่เกษตรกรโดยการจัดอบรม และควรเน้นให้มีการส่งเสริมในประเด็น การเลือกพันธุ์ที่เหมาะสมกับพื้นที่ปลูก ลักษณะประจำพันธุ์ของถั่วเหลือง อัตราการใช้เมล็ดพันธุ์ที่เหมาะสม และในประเด็น การเลือกใช้สารเคมีป้องกันกำจัดแมลงศัตรูพืช นั้น

ควรมุ่งเน้นไปที่กลุ่มเกษตรกรที่มีที่ดินไม่เกิน 10 ไร่ เพราะเป็นกลุ่มที่มีความต้องการความรู้ในเรื่องนี้มากกว่ากลุ่มอื่น และหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องควรให้ข้อมูลข่าวสาร ความรู้ คำแนะนำ ในประเด็นราคาซื้อขายผลผลิตถั่วเหลือง ปริมาณความต้องการเมล็ดถั่วเหลืองของตลาดซื้อขายผลผลิต มาตรฐานเมล็ดพันธุ์ถั่วเหลืองที่ตลาดต้องการ เพื่อให้เกษตรกรมีความรู้ความเข้าใจในการผลิตและการตลาดและเป็นข้อมูลในการวางแผนการผลิตและมีทางเลือกในการจำหน่ายผลผลิตและสามารถยกมาตรฐานการผลิตของตนเองให้สูงขึ้นและควรหาตลาดซื้อขายผลผลิตให้เกษตรกรเพื่อที่เกษตรกรจะขายได้ในราคายุติธรรม

2. ด้านวิธีการส่งเสริมการผลิตถั่วเหลืองเน้นส่งเสริมด้วยวิธีการที่เกษตรกรมีความต้องการในระดับมากในแต่ละแบบของการส่งเสริม ดังนี้ (1) แบบรายบุคคล ควรเน้นประเด็น การเยี่ยมเกษตรกรที่บ้าน/ไร่นา และ การติดต่อทางโทรศัพท์ โดยในการเยี่ยมเกษตรกรที่บ้าน/ไร่นา นั้นควรเน้นไปที่เกษตรกรที่เป็นผู้ขายเพราะในประเด็นนี้เกษตรกร

เพศชายมีระดับความต้องการให้เจ้าหน้าที่มาเยี่ยมที่บ้าน/ไร่ นาสูงกว่าเพศหญิงเพราะเกษตรกรเพศชายส่วนมากจะไม่มีเวลาไปพบเจ้าหน้าที่จึงต้องการให้เจ้าหน้าที่ออกมาเยี่ยมที่บ้าน/ไร่นาเพื่อเป็นการสร้างความคุ้นเคยและแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ข้อมูลข่าวสารซึ่งกันและกัน (2) แบบกลุ่ม ควรเน้นในประเด็น การประชุมกลุ่ม และ (3) แบบมวลชน ควรเน้นในประเด็น การเผยแพร่ความรู้ ข้อมูลข่าวสารทางสื่อต่างๆ เช่น ทางวิทยุและโทรทัศน์

3. ด้านการสนับสนุนการผลิต เกษตรกรมีความต้องการในระดับมาก ในประเด็น การจัดการตลาดรับซื้อผลผลิต การประกันราคาผลผลิต การสร้างคู่ค้าแลกเปลี่ยนเมล็ดพันธุ์ การจัดตั้งกลุ่มผู้ปลูกถั่วเหลือง การเก็บเมล็ดถั่วเหลืองเพื่อเป็นเมล็ดพันธุ์ และ การทำการเกษตรแบบพันธสัญญา มีข้อเสนอแนะ ดังนี้ โดยในประเด็นการจัดตั้งกลุ่มผู้ปลูกถั่วเหลืองนั้น ควรมุ่งเน้นไปที่กลุ่มเกษตรกรที่มีผลผลิตถั่วเหลืองเฉลี่ยต่อไร่ไม่เกิน 150 กก. เพราะเป็นกลุ่มที่มีความต้องการการสนับสนุนการผลิตในประเด็นนี้มากกว่ากลุ่มอื่น เพื่อมีอำนาจในการต่อรองราคาขาย สร้างเครือข่ายหรือคู่ค้าระหว่างอำเภอ และควรส่งเสริมให้เกษตรกรรวมกลุ่มในลักษณะเกษตรแปลงใหญ่เพื่อให้เกิดการใช้ทรัพยากรการผลิตร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพ สามารถลดต้นทุนการผลิตและการตลาด

คำขอขอบคุณ

ขอขอบคุณเกษตรกรผู้ปลูกถั่วเหลือง เกษตรกรที่ปลูกถั่วเหลืองอำเภอชุมแพ จังหวัดขอนแก่น ผู้ให้ข้อมูลสำนักงานเกษตรจังหวัดขอนแก่น อาจารย์ที่ปรึกษาและคณาจารย์สาขาส่งเสริมการเกษตรและเกษตรเชิงระบบทุกท่าน ที่ได้กรุณาให้คำปรึกษา คำแนะนำ ตลอดจนการสนับสนุนในด้านต่างๆ และผู้ที่เกี่ยวข้องทุกท่านที่ทำให้การศึกษาในครั้งนี้เสร็จสมบูรณ์เป็นอย่างดี

เอกสารอ้างอิง

ชวลีกร ลิโนลาน. 2547. ความต้องการรับบริการส่งเสริมการผลิตเมล็ดพันธุ์ถั่วเหลืองของเกษตรกรผู้จัดทำแปลงขยายพันธุ์กับศูนย์

ขยายพันธุ์พืชที่ 17 จังหวัดขอนแก่น. วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ขอนแก่น. ปัทมา จันทพันธ์. 2549. ความต้องการความรู้และสื่อส่งเสริมการเกษตรของเกษตรกรผู้ปลูกผักปลอดภัยจากสารพิษในอำเภอเมืองจังหวัดขอนแก่น. วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ขอนแก่น.

สำนักงานเกษตรจังหวัดขอนแก่น. 2559. ขับเคลื่อนนโยบายรัฐบาล ช่วยเหลือเกษตรกรที่ประสบปัญหาภัยแล้งอย่างยั่งยืน. http://www.radio.prd.go.th/khonkaen/ewt_news.php?nid=7090&filename. ค้นเมื่อ 17 ตุลาคม 2559.

สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร. 2555. การพยากรณ์ผลผลิตการเกษตร ปีเพาะปลูก2555/56. สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์.

สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร. 2559ก. สถานการณ์สินค้าเกษตรที่สำคัญ และแนวโน้มปี 2560. สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์.

สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร. 2559ข. วารสารการพยากรณ์ผลผลิตการเกษตร, 1(1), 120-125. http://www.oae.go.th/main.php?filename=journal_all. ค้นเมื่อ 27 กันยายน 2559.

สำเริง จันทรสวรรณ และ สวรรณ บัวทวน. 2547. สถิติที่ใช้สำหรับการวิจัยทางสังคมศาสตร์. ภาควิชาสังคมวิทยา และมนุษยวิทยา คณะมนุษยศาสตร์ และ สังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

อรทัย แก้ววิจิตร. 2542. ความต้องการการฝึกอบรมการผลิตเมล็ดพันธุ์ถั่วเหลืองของเกษตรกรผู้จัดทำแปลงขยายพันธุ์กับศูนย์ขยายพันธุ์พืชที่ 17 จังหวัดขอนแก่น. วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ขอนแก่น.

Yamane, T. 1967 . Statistics An Introductory Analysis. 2nd Ed. New York . Harper and Row.